

képpen erre a kérdésre öszpontosul — hasonlóképpen alakult, mint a többi vidéki városban. A szerződötetett társulatok a fejlődő kapitalizmussal uralkodóvá vált üzleti szellemet vitték be a színház falai közé, és „...egyre több igazgató csinált a szó szoros értelmében vett »üzleti színházat«.” Am ha végigolvassuk *A Zomborban vendégszerepelt társulatok műsorának mutatóját*, 1825 és 1918 között olyan szerzőkkel is találkozhatunk (nem egyszerű!), mint Ibsen, Gorkij, Molière, Sienkiewicz, Tolsztoj, Shakespeare, a magyar drámaírók közül Madách Imre, Katona József, Kisfaludy Károly, Szigligeti Ede, Bródy Sándor, a szerb és horvát szerzők közül Ivo Vojnović, Kosta Trifković, a daljátékok közül pedig Verdi, Gounod művei szerepeltek a zombori színpadon.

A több száz bemutató közül csupán néhány szerzőt említettünk meg, de ez a röpké bepillantás is alkalmat nyújt arra, hogy nagy vonalakban felmérjük a zombori színház egy évszázadát, melynek hatása nem múlt el nyomtalanul. Olyan szellemi életet értelt, amely az elkövetkező emberöltő idején jeles alkotókkal maradó műveket adott, s olyan korszakot nyitott fejlődésében, amely ma már a neves városok közé emelte. A Képzőművészeti Ősz fényében színház-kultúrája is komoly méretekben kibontakozott, s ez ma már nem hogy megengedi, hanem megköveteli, hogy „...jelentős művelődéstörténeti örökségünket megmentsük a feledéstől”, és tovább folytassuk kutatómunkánkat, hogy az elmúlt évszázad minden értékes szellemtörténeti mozzanata felszínre kerüljön.

LÉVAY ENDRE

HÜSÉGES KRÓNIKÁSOK

Sok az eszkimó, kevés a móka. A vajdasági magyar humoristák évkönyve '75. Forum, Újvidék, 1975.

Egy jó és amolyan tréfásan megfogalmazott cím csak hasznára válhat egy-egy filmnek, színdarabnak s kiáltóképp könyvnek, amely századokig elpihenhet a polcon. Természetesen a címekről nem írnak külön tanulmányokat, és mivel humoros tárcák egybegyűjtéséről van szó, magáról a könyvről sem, hiszen a kommersz „valami” időtlen idők óta a maró gúny tárgya még abban az esetben is, ha az írók maguk ellen forduló fegyverrel írnak mindarról, ami részben vagy egészében jellemezte az elmúlt esztendő, mert azért teljességre a humorista törekedhet a legkevésbé. A kötetet — az olvasó szemszögéből taglalom a gyűjteményt — nagy-nagy

örömmel veheti kezébe az érdeklődő, s majdnem hogy az olvasás után hiányérzet nélkül teheti le azzal a jól-eső tudattal, hogy „no végre ez a néhány ember nem a világot óhajtott megváltani, ezek valahogy hozzánk szólnak, az egyszerű olvasóhoz, és ezt a könyvet a buszban, vonaton is lehet olvasni”, mert ha megnézzük az elmúlt esztendő kiadványait, akkor bizony tudatos írói munkásságról szólhatunk ugyan, de tudatos olvasótoborzásról aligha. Ezért — minden esetleges hibája ellenére — ez a nem lényegtelennek tetsző szempont teszi értékessé Pintér Lajos, Szeles Károly és Szilágyi Károly gyűj-

tését. A cím tehát jó, de azért — van benne móka...

A vajdasági magyar humoristák második évkönyve.

Ha egy után kettőig tudunk számolni, akkor nyilvánvaló, hogy megtanultunk egyet-mást. Talán az ábécét. Az is nyilvánvaló, hogy az olvasók népes tábora értékeli, keresi az olvasmányos írásokat, mert — habár a mi vajdasági magyar szóhasználatunk nem szép — kevés író beszél az utca nyelvén. A humoristák helyenkénti szándékos pongyolása nem minusz: talán azt kutatják, milyen a vajdasági argó. Mind ez ideig — sokáig így marad — a vajdasági magyar írók mindegyike csak divatok után kulloghatott. A tréfacsinálóknek a pesti és közvetve a párizsi humor árnyékában kellett alkotniok. Pedig — több bátorsággal — hűséges krónikásai lehetnének a vidéknek. Nem baj, hogy egynéhány írás hemzseg a közhelyektől, mert ha van vajdasági közhely — és van! —, akkor éppen ezekkel a közhelyekkel jellemezhetők a típusok. A jellem a jelenetben természetesen a pozitív vonásoktól megcsonkítva jelenik meg, s mivel az anatómiai leírás színpad nélkül lehetetlen, szükségtelen — marad a legnehezebbje. Vissza kell adni, hogy miként beszél — nem a humorista — az írás hőse és megannyi mellékszereplője. Ha ezekre a csekélységre rátéved az író, összeáll a jó anyag. S mégis éppen ez a rátévedés a legnehezebb.

Miért?

Egyre jobb és jobb humort kívánunk, harcosat, irodalmi. Ez a válogatás jobb, mint az első, s örömmel fogadjuk a szerkesztők zárómondatait, de perelni is szeretnénk egyben, mert azért ne feledjük, hogy ma is élnek igazgatók, akik lefektetik a Micikéket, és Micikék, akik felkínálják magukat az igazgatóknak. Vannak hatalmasságok, voltak és mindig lesznek. Az emberben állandóan bent munkálkodik az a másik, a társa fellett uralkodni kívánó, s az ilyen uralkodhatnám vezéreket minden időben illik és muszáj leráncigálni a polcra. Említenék egy példát: A *Diktátor* című film vetítése után Hitler kiadta

a parancsot a Gestapónak, hogy Chaplint a legrövidebb időn belül tüntessék el az élők sorából. A Szabadkai Népszínházban az *Egyszál magam* című színmű bemutatása után egynémely iskolaigazgató hevesen tiltakozott. Nagy hangon azt állították, hogy nálunk ilyen pedagógusok „nem voltak, nincsenek és sohasem lesznek”! A feleségek pedig még nagyon, de nagyon sokáig csinálni fogják a maffa férjeket. Függetlenül attól, hogy a humorista íre róluk vagy sem. A téma nem megkopott és nem kell elvetni. Talán csak a feldolgozás vehet tetszetősebb formát, mert a lényeg, az ember, marad annak, ami. Akkor végezhetünk jó és becsületes munkát, ha a mi kádereinket tesszük rivaldafénybe, hiszen Ford vagy a brazil tábornokok nem olvassák a vajdasági magyar humoristát, tessék elhinni nekem. Természetesen — újfent hangozatom — a szerkesztők derék, alapos, profimódon elvégzett munka végére teheték oda a pontot, de azért teret kell engedni éppen a kabarének is, annak a kabarének, amely fejtetőre állított helyzeteivel ugyancsak alkalmas arra, hogy az olvasót vagy a nézőt megnevettesse. Egyértelműen. Az miért baj?

A 75-ös válogatásról csak jót írhatunk. Tömerdek bolondos ötlet, szellemes poén, mind kevesebb „árnyékbokszoló” ütés, jobbító szándékú szatíra, írói pedantéria, irónia — sokáig hiányoltuk —, bölcs szemlélet és hát végeredményben — van mit olvasni!

A kötet szerzői: Kopeczky László, Pintér Lajos, Barácius Zoltán, Szkopál Béla, Papp Gábor, J. Garai Béla, Szilágyi Károly, Bogdánfi Sándor, Varga Géza, Nothof Károly, Domonkos István, Kiss István, Kiss Lajos, Vámos József, Balázs Pál, Lajber György, Kopeczky Csaba, Krekovicz Ferenc, Gál László, Dormán László, Hornyik Miklós, Gion Nándor és Németh István.

Dormán László fotókarikatúrái külön tanulmányt érdemelnek, de ezúttal a rajzokra sincs panasz. A szerkesztők tehát nyugodt lelkiismerettel búcsúztatták az 1975. esztendőt. Várjuk a folytatást!

SZÜSZNER ZOLTÁN